

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Haridusinnovatsiooni õppekava

Eneli Rimpel
ÕPETAJATE JA HUVIRINGIDE JUHENDAJATE ARVAMUSED JA SOOVITUSED
FORMAAL- JA MITTEFORMAALÕPPE LÕIMINGU RAKENDAMISE OSAS ÜHE
EESTI PÕHIKOOLI NÄITEL
Magistritöö

Juhendaja: haridusteooria kaasprofessor Rain Mikser

Tartu 2024

Kokkuvõte

„Õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused ja soovitused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas ühes Eesti Põhikooli näitel“

Õppija õpitee on killustunud ja tööturu vajadused muutunud. Soovitakse tervikliku lahenduse loomist mitteformaalõppe sidumiseks formaalõppega, mis võimaldaks arvestada erinevates keskkondades õpitud ning soodustaks liikuvust haridusliikide vahel. Magistritöö eesmärk on välja selgitada õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused ja soovitused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas ühe Eesti põhikooli näitel. Läbi viidi kvalitatiivne uuring. Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudega ning analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas on intervjuueeritavate arvates olulised erinevad tasandid: õppija, õpetaja, kooli juhtkond, kohalik omavalitsus ja riik. Lisaks anti uuritavate poolt mitmeid soovitusi formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas.

Võtmesõnad: formaal- ja mitteformaalõpe, lõiming, sihipärane valim, kvalitatiivne induktiivne sisuanalüüs

Abstract

“Teachers and hobby group leaders’ opinions and recommendations on the integration of formal and non-formal learning: the example of an Estonian basic school”

The learner’s learning path is fragmented and the needs of the labour market have changed. There is a desire to create a comprehensive solution for integrating non-formal learning with formal learning which would consider learning in different environments.

The aim of the master thesis is to find out the teachers and hobby group leaders opinions and recommendations about the integration of formal and non-formal learning, based on the example of one Estonian basic school. A qualitative study was conducted. Data were collected through semi-structured interviews and analysed, using the qualitative inductive content analysis method. According to the interviewees, different parties are important for the implementation of the integration of formal and non-formal education: the learner, the teacher, the school management, the local government, and the state. In addition, the subjects provided several recommendations for the implementation of the integration of formal and non-formal education.

Keywords: formal and non-formal learning, integration, purposive sample, qualitative inductive content analysis

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILINE ÜLEVAADE	5
1.1 Formaal- ja mitteformaalõppe mõisted ja õpetaja roll	5
1.2 Formaal- ja mitteformaalõppe lõiming	6
1.2.1 Mitteformaalõppe arvestamine formaalõppe osana	8
2. METOODIKA	9
2.1 Uuritava kooli taust	9
2.1 Valim	10
2.2 Andmekogumine	11
2.3 Andmeanalüüs	12
2.4 Uuriija refleksiivsus	14
3. TULEMUSED	14
3.1 Õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused	15
3.2 Õpetajate ja huviringide juhendajate soovitusel	19
4. ARUTELU	22
Tänuõnad	25
Autorsuse kinnitus	26
KASUTATUD KIRJANDUS	27
LISAD	
Lisa 1. Intervjuu kava	
Lisa 2. Peakategooria moodustamine koodidest	
Lisa 3. Loovülesanne intervjuu alguses uuritavate stimuleerimiseks	
Lisa 4. Informeeritud nõusolek	

SISSEJUHATUS

Globaliseerivas maailmas on esile tõusnud küsimus, kuidas korraldada hariduselu viisil, et nii õppijad kui ka teised ühiskonna liikmed oleksid valmis edukalt hakkama saama kiiresti muutuv keskkonnas (De Kock *et al.*, 2004; Jaani & Aru 2010; Masters, 2023; Fuster & Burns, 2020). Täna keskkonnas tulevad toime uuele avatud ja iseseisvad inimesed, kes pidevalt õpivad, loovalt mõtlevad ja tegutsevad (Eesti elukestva õppe..., 2014). Õppijate areng ei piirdu ainult klassiruumis toimuvaga. Mitteformaalsel õppimisel on teadmiste, oskuste ja pädevuste arendamisel üha olulisem osa. See tähendab, et mitteformaalõpet võib pidada formaalset haridust täiendavaks võimaluseks (Malcom *et al.*, 2003; Wihlborg *et al.*, 2022a). Seega pööratakse aina enam tähelepanu tõhusale koostööle ja õppimisvõimaluste kättesaadavusele ka väljaspool kooli (European Commission, 2018).

Üha rohkem soovitakse tervikliku lahenduse loomist mitteformaalõppe sidumiseks formaalõppega, mis võimaldaks arvestada erinevates keskkondades õpitud ning soodustaks liikuvust haridusliikide, sealhulgas formaal- ja mitteformaalhariduse vahel (Eesti 2035, 2023; Haridusvaldkonna arengukava..., 2021), arvestades kohalikku konteksti ja sidusrühmade vajadusi (Murasov *et al.*, 2022a). Ka Eesti põhikooli riikliku õppekava (2010) kohaselt kujundatakse õppetegevus ja selle tulemused tervikuks lõimingu kaudu, mida toetab tunni- ja koolivälise tegevuse omavaheline sidumine.

Nii Eesti kui ka rahvusvahelistes arengudokumentides on palju kirjutatud lõimingu vajalikkusest ja võimalustest (Eesti 2035, 2023; Malcom *et al.*, 2003; UNESCO, 2020). Samas on formaal- ja mitteformaalõppe lõimimine Eesti koolides ebaühtlaselt rakendunud (Schultz *et al.*, 2023). Noorte võimalus osaleda mitteformaalõppes on piirkonniti erinev (Allaste *et al.*, 2017). Üha enam killustunud õppija teekond võib suurendada nii õppija alasooritust kui ka koolist väljalangemist (European Commission, 2018). Lisaks seavad muutunud tööturu vajadused väljakutse, kuidas leida kooli õppeainete ja eluvaldkondade vahelisi lõiminguvõimalusi ja arendada kiiresti arenevas ühiskonnas vajalikke oskusi (Mets & Viia, 2018; OECD, 2022).

Murasovi jt (2022a) uuringust selgus, et õpetajate arvates toetab formaal- ja mitteformaalõppe vaheline lõiming õppijakeskset lähenemist, suurendab õpilaste õpimotivatsiooni ja vähendab õppijate ülekoormust, andes neile mitmekülgsemad pädevused elus hakkamasaamiseks. Formaal- ja mitteformaalõppe pakujate arvates on Eesti koolidel puudu piisav valmisolek süsteemseks lõiminguks ja lõimingu osalised ei taju oma rolli ja ülesandeid selles protsessis (Murasov *et al.*, 2022a). Koolid ja neis töötavad õpetajad on

enamjaolt lõimingu tegevuste läbiviijad ning piirkonnad on erinevad, seega on vaja teada iga kooli põhiselt, milline on sealse personali vaade lõimingu rakendamise osas.

Uuritavas koolis on raha- ja inimressursi, rikkaliku huvitegevuse ning erinevate tegevuste näol loodud eeldused lõimingu rakendamiseks. Samas ei ole kooli juhtkonna hinnangul lõiming soovitud määral rakendunud. Eelnevalt lähtuvalt on käesoleva magistritöö **eesmärk** välja selgitada õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused ja soovitused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas ühe Eesti põhikooli näitel.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE

1.1 Formaal- ja mitteformaalõppe mõisted ja õpetaja roll

„Formaalõpe on koolieelses lasteasutuses, üldhariduse-, kutse- ja kõrgkoolis õppekava alusel toimuv eesmärgistatud õpe, mida viivad läbi spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad või õppejõud“ (Haridusvaldkonna arengukava..., 2021, lk 35). Õppekavast ja õpetajast tulenevalt seatakse õpieesmärgid ning õpiprotsessi jälgitakse ja hinnatakse (Haridusstatistika käsiraamat, 2023). Põhikooli ülesanne on aidata kaasa õpilase kasvamisele loovaks, mitmekülgseks isiksuseks, kes suudab ennast täisväärtuslikult teostada erinevates rollides ning valida oma huvidele ja võimetele vastavat õpiteed ning luua õppekeskkond, mis toetab tema õpihuvi (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010).

Õpetaja suunav roll õppe ja praktilise elu vahel sidususe loomisel aitab õppijal näha õpitegevust võimalusena ja mõista, et koolis pakutav on loodud õppija enda huvides, andes oskused ühiskonnas edukaks toimetulekuks (Brophy, 2014). Lazowski ja Hullemani (2016) sõnul võib õppija motivatsiooni toetamisele keskendumine olla ülioluline aspekt õpilaste õpitulemuste parandamiseks. Õpetaja peamine ülesanne on võimestada õppijat ja olla tema arengupartner, et saaks toimuda tähenduslik õppimine ja kujuneda selle õppija potentsiaali avav õpitee, arvestades riiklikes õppekavades seatud eesmärke (Kutsestandard. Õpetaja..., 2019).

Hariduspoliitilistes dokumentides ja haridussfääris pööratakse formaalhariduse kõrval aina enam tähelepanu mitteformaalsele haridusele ja nende kahe haridusliigi omavahelisele lähenemisele (Põlda *et al.*, 2022). Mitteformaalõpe on erinevates keskkondades läbiviidav eesmärgistatud õpe, kus õppija osaleb vabatahtlikult (Chisholm *et al.*, 2006; Haridusvaldkonna arengukava..., 2021). Sellele on iseloomulik õppijakesksus, paindlikkus, kättesaadavus ning individuaalse ja sotsiaalse õppimise tasakaal ning õppetöö juhendajaks võib olla nii kvalifitseeritud õpetaja, vabatahtlik või ka omaealine (Haridusstatistika käsiraamat, 2023).

Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 (2021) toob esile, et mitteformaalse õppe võimaluste tagamisel on võtmeroll noorsootööl, huviharidusel ja vabaharidusel. Huvikooli seadusest (2007) tulenevalt pakuvad huviharidust munitsipaal- ja erahuvikoolid ning huvikool tegutseb õppekava alusel, mis tuleb koostada iga õpetatava huviala kohta. Huvitegevus on aga üks mitteformaalõppe levinud väljendusi. See on ka koolis toimuv või kooli korraldatud tunniväline arendav võimalus (Lahendaja, 2022) ja kooli õppekava läbimist toetav tegevus (Põhikooli riiklik õppekava, 2010), mis toimub koolis või on kooli poolt korraldatud ning kus kasutatakse erinevaid õppevorme ja -meetodeid (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010). Huvitegevus on juhendatud tegevus ega ole seotud tasemeõppega (Lahendaja, 2022) ning selle pakkumisele puuduvad vormilised nõuded (Murasov *et al.*, 2022a).

Haridusstatistika käsiraamatu järgi (2023) seisneb põhiline erinevus mitteformaal- ja formaalõppe vahel selles, et formaalõppe läbimisel jõutakse kindla haridustasemeni, saadakse riiklikult tunnustatud teaduskraad või diplom, mitteformaalse õppe puhul aga mitte. Karu jt (2021) toovad välja, et mitteformaalõppe praktikute arvates eristub mitteformaalne õpe teistest õppetüüpidest, toetades õppija eesmärkide seadmist ja iseõppimist. Praktikute vaatest tajutakse mitteformaalset haridust veel eesmärgipärasena, vabatahtlikuna, õppija arengut ja eneserefleksiooni toetavana ning mitmekesiseid õpikäsitusi ja keskkondi pakkuvana, mis toetab ja väärtustab õppija aktiivsust, osalejatevahelist koostööd ja üksteiselt õppimist ning õppimise avastuslikku ja mängulist iseloomu (Põlda *et al.*, 2022).

Tuginedes mitmele rahvusvaheliselt tunnustatud uurijale, väidavad Karu jt (2019), et mitteformaalõppe mitmetähenduslikkus ja kasutamise variatiivsus on aga viinud selleni, et kontseptuaalne arusaam mitteformaalse õppe ja hariduse tähendusest puudub. Mitteformaalõppe tähenduse mõistmine on eriti oluline siis, kui arendatakse ja rakendatakse valdkonna õppekavasid ja programme ning tegeletakse õppimist ja juhendamist toetavate käsitustega (Karu *et al.*, 2019).

1.2 Formaal- ja mitteformaalõppe lõiming

Lõiming on kõige laiemas tähenduses omavahel sobivatest osadest terviku moodustamine (Jaani & Aru, 2010). Noortevaldkonna arengukava (2021) üheks alaeesmärgiks on mitteformaalõppes omandatud pädevuste mõtestamine, väärtustamine, tunnustamine ja arvestamine formaalõppe osana, mis on oluliseks eelduseks edukale lõimingule. Endiselt on teemavaldkondi, mille vastu õppijad huvi ei tunne just seetõttu, et need on vähe seotud igapäevaelu või sotsiaalse keskkonnaga (Teppo *et al.*, 2017). Kooliväline õpe täiendab

formaalset kooliharidust: huvikoolide, muuseumite, huviringide, looduskeskuste programme on võimalik kohandada kooli õppekavaga, mis aitab õpilast seoste loomisel erinevate valdkondade vahel (Eisenschmidt *et al.*, 2023). Koolil on vabadus määrata nõuded hinnete andmiseks ning ainepunktide ülekandmiseks teistest asutustest. Riiklikult seatud kriteerium on huviringis ja/või -tegevuses omandatud teadmiste ja oskuste ülekandmiseks formaalharidusse kooli või individuaalses õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamine (Põhikooli riiklik õppekava, 2010). Seega võib arvata, et lõimingu rakendumine sõltub koolist vastavalt sellele, kui prioriteetseks on nimetatud teema seatud.

2021–2023. aastal viis Haridus- ja Teadusministeerium läbi kaheaastase projekti, milles eesmärgiks oli luua eeldused mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu üleriigiliseks rakendamiseks (Noorte edu toetuseks..., 2023). Sisendinfo kogumisel joonistus välja, et Eestis rakendatavaid formaal- ja mitteformaalõppe lõimimise praktikaid võib jagada neljaks: valikaine läbimine, loovtöö tegemine väljaspool kooli, mitteformaalõppes omandatu arvestamine formaalõppe kohustusliku õppekava osana ning kooli kohustusliku õppekava elluviimine mitteformaalses keskkonnas (Joonis 1.), mis on omavahel segunenud või kujunevad ühest formaadist teise (Murasov *et al.*, 2022a).

Joonis 1. Eesti koolide formaal- ja mitteformaalõppe lõimimise praktikad (Murasov *et al.*, 2022a).

Herro ja Quigley (2017) toovad esile, et lõiming näiteks loodus-, täppisteaduste ja tehnoloogia valdkondade vahel tekitab õpetajate arvates väljakutset just õppekava väljundite saavutamise valguses. Samuti ei ole praktikute arvates formaal- ja mitteformaalõppe õppekavad hõlpsalt üks-ühele võrreldavad ning ühes mitteformaalõppe õppekavas võib leida osiseid erinevatest formaalõppe ainetest või erinevatest kooliastmete õpiväljunditest ning vastupidi (Szchultz *et al.*, 2023). Lõimingu edukaks rakendamiseks soovivad Margot ja Kettler (2019) luua õppekava, mis on kooskõlas piirkonna ja riigi suunistega. Lõimimiseks tuleb praktikute arvates tihedat koostööd teha ka formaal- ja mitteformaalõppe pakkujate

vahel ning õppekavade võrdluse kaudu leida just konkreetsele koolile ja mitteformaalõppe pakkujale sobivad lõimimise võimalused (Szchultz *et al.*, 2023). Samas, kui koolid liiguvad üksikute ainete õpetamisest aineülese õpetamiseni, vajavad õpetajad aega nii koostööks kui ka julgustust töötada koos, sest nii on võimalik luua uuenduslikke viise valdkondade ülese õppimise edukaks integreerimiseks (Margot & Kettler, 2019).

1.2.1 Mitteformaalõppe arvestamine formaalõppe osana

Formaalharidus muutub üha enam mitteformaalseks, seda läbi töökohapõhise õppe ja asukohapõhise hariduse ning mitteformaalharidus muutub õppe valideerimise ja tõendamise kaudu formaalsemaks (Kiilakoski 2015; Souto-Otero 2021). Euroopa andmed näitavad, et kuigi enamikus ELi riikides on mitteformaalse õppimise käigus omandatud oskuste valideerimiseks kehtestatud teatud meetmed, jäävad need sidususe puudumisest tulenevalt killustatuks (Murphy *et al.*, 2019). Samas on mitteformaalse õppe tulemuste ametlik arvestamine poliitika kujundamise oluline aspekt, sest see toetab õppimise terviklikku käsitust (UNESCO, 2020).

Eestis on välja töötatud varasemate õpi- ja töökogemuste arvestamise programm ehk VÕTA, mille eesmärk on väärtustada kõiki inimese teadmisi ning oskusi, olenemata nende omandamise ajast, kohast ja viisist (Varasemate õpingute..., 2023). Reinsalu jt (2020) hinnangul ei ole VÕTA aga üldhariduses piisavalt rakendunud. Endiselt ei teadvustata, tunnustata ega arvestata piisavalt mitteformaalõppes omandatud formaalõppe osana, mis toob endaga kaasa õpilaste suure koormuse ja ebaotstarbeka ajakasutuse (Murasov *et al.*, 2022b). Õpivõimaluste paindlikumaks muutmisel saab õppiija oma õpitee kujundada vastavalt vajadusele ja võimetele ning see võimaldab mitteformaalõppes omandatud arvestada formaalhariduse õppekava osana (Haridusvaldkonna arengukava..., 2021; Tulevikuharidus 2035, 2019). Noored, kel võib puududa kvalifikatsioon ja töökogemus, saavad valideerimise kaudu teatud töökohtadele pääseda, tõsta oma tööalast konkurentsivõimet, tõendades mitteformaalõppes omandatud teadmisi ja oskusi (Villalba-García, 2021).

Õppimine on pidev protsess, mida juhendavad haridusprofessionaalid ja see ei pruugi alati toimuda klassiruumide ja koolide piirides (Fuster & Burns, 2020). Selleks, et õpilase mitteformaalõppes omandatud teadmiste ja oskuste teadvustamine, tunnustamine ja õppekava täitmisel arvestamine formaalõppes rakenduks, on riiklikul tasandil eelnõuna välja saadetud ettepanek põhikooli ja gümnaasiumi seaduses muuta paragrahvi 17 lõige 4 sõnastust järgnevalt: „(4) Kool arvestab õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanema taotluse alusel õpilase õppimist mitteformaalõppes või mõnes teises haridusasutuses, õpetatava osana,

tingimusel, et see võimaldab õpilasel saavutada kooli või individuaalse õppekavaga määratletud õpitulemusi“ (Kilk, 2024). See panustab laiemasse sihti, et kõigi õpilaste anded, tugevused ning igakülgsed arenguvõimalused oleksid toetatud (Schultz *et al.*, 2023).

Uurimisprobleem. Haridusvaldkonna arengukava (2021, lk 18) ütleb: „Õppijast lähtuv õpe on edukas, kui õpilased saavad valida oma huvidest ja võimetest lähtuva õpitee, mida ei takista barjäärid haridusmaastikul.“ Õpitee killustatus ei võimalda õppija potentsiaalil maksimaalselt realiseeruda (European Commission, 2018). Samuti on muutunud tööturu vajadused (Mets & Viia, 2018). Formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamine oleneb piirkonna võimalustest ning teema prioriteetsusest, seega on vaja teada koolipõhiselt, millised erinevate osapoolte vaated lõimingu rakendamise osas.

Uuritav kool on leidnud võimalusi formaal- ja mitteformaalõppe lõimimiseks, kuid see ei ole juhtkonna hinnangul süsteemselt kasutusele võetud. Selleks, et mõista, miks lõiming ei ole soovitud määral rakendunud, on tarvis teada ka kooli õpetajate ja huviringide juhendajate vaatenurka.

Käesoleva magistr töö **eesmärk** on välja selgitada õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused ja soovitused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas ühe Eesti põhikooli näitel. Eesmärgi täitmiseks püstitati kaks uurimisküsimust:

1. Millised on õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas?
2. Millised on õpetajate ja huviringide juhendajate soovitused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas?

2. METOODIKA

2.1 Uuritava kooli taust

Uuritav kool on maapiirkonnas asuv munitsipaalkool, mida haldab kohalik omavalitsus. 2023. aasta 1. septembri seisuga õpib koolis 153 õpilast (Haridussilm, *s.a.*) ning töötab 22 õpetajat. Põhikooli statsionaarses õppes õppivate õpilaste arv täistööajale taandatud õpetaja ametikohtade arvu kohta on 2022. aasta seisuga 8,4 õpilast õpetaja kohta (Haridussilm, *s.a.*), mis on Eestis keskmisest (Taimalu *et al.*, 2019) 0,1 võrra kõrgem.

Kool eristub maapõhikoolidest seetõttu, et lisaks formaalõppele pakutakse õpilastele kohapeal 26 tasuta huviringi. Kohaliku omavalitsuse poolt on eraldatud 1,5 koormusega huviringi õpetaja ametikoht, mis jaguneb 15 huviringi vahel (seitse juhendajat on kooli personalist ja viis õpetajat on väljastpoolt uuritavat kooli). Huvitegevuse kättesaadavuse ja mitmekesisustamise otstarbel on uuritav kool saanud riikliku huvihariduse rahastamise

(edaspidi RHH) programmist (Huvihariduse ja -tegevuse..., 2024) ajavahemikul 2017–2024 lisaraha pea 300 000 eurot. See on andnud võimaluse koolis avada lisaks olemasolevatele kaheksa huviringi. Mitmekülgse huvitegevuse rakendamiseks on nii RHH kui ka kooli oma vahenditest antud panus ajakohaste ruumide rekonstrueerimiseks ja inventari soetamiseks.

Lisaks rikkalikule mitteformaalsele tegevusele on leitud võimalusi lõimitud ainetundide ja huviringi tundide ühildamiseks. 2018. aastal käivitus Euroopa Sotsiaalfondi nelja-aastane projekt, mille raames viidi läbi ka formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu tsükkelõppe muusikaloomes, kus osalesid kõik uuritava kooli õpilased. 2021/22 ja 2022/23. õppeaastal osaleti riiklikus „Noorte edu toetuseks - võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega“ 2021–2023 pilootprojektis (Noorte edu toetuseks..., 2024) sisendinfo kogumisel.

2022. aasta kevadel andis uuritava kooli juhtkond õpetajatele suunise 2022. aasta sügiseks planeerida oma töökavasse võimalikke formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu viise. Sellega kaasnesid aga mitmed väljakutsed. Lisaks on teada, et nii kohaliku omavalitsuse kehtivas haridusvaldkonna arengukavas (kehtib aastani 2025) kui ka uuritava kooli viimases (2022. aastal lõppenud) arengukavas ei ole formaal- ja mitteformaalõppe vahelist lõimingut, mida aga soovivad Kendrali jt (2023), eraldi käsitletud.

2.1 Valim

Uuringu üldkogumi moodustasid uuritava kooli õpetajad ja huviringide juhendajad.

Üldkogumi suurus oli 34 inimest. Magistritöös kasutati valimi moodustamiseks sihipärast valimit, kus sõltuvalt uurimiseesmärgist valiti välja kõige tüüpilisemad ja ideaalsemad esindajad (Rämmer, 2014). Valimi kriteeriumiks oli võimalikult pika staaži ja kogemusega 15 õpetajat/ringijuhendajat:

1. Viis formaalõppe õpetajat (aine- ja klassiõpetajad);
2. Viis mitteformaalõppe õpetajat (huviringide juhendajad);
3. Viis formaal- ja mitteformaalõppe õpetajat (õpetajad, kes annavad nii ainetunde kui huviringi tunde).

Koolis on lõiminguga pisteliselt tegeletud pika aja jooksul, seega lähtuvalt töö eesmärgist oli oluline valimisse võtta võimalikult staažikad õpetajad ja huviringide juhendajad. Pikema staažiga õpetajad on tõenäolisemalt kauem töötanud ühes ja samas koolis (Taimalu *et al.*, 2019). Samuti on nad eeldatavalt teadlikumad uuritava kooli lõimingutegevustest ja teistest kooli eripäradest, mis on arvamuste kujunemisel oluline aspekt. Berliner (Barone *et al.*, 1996) õpetaja kompetentsusastmete arengumudeli järgi

tegutseb kogunud õpetaja kaalutlevalt ja analüüsivalt, nähes situatsioone terviklikult, ning ta sooritab lihtsamaid õpetamistoiminguid automaatselt. Seetõttu jääb talle rohkem aega süveneda olulisematesse väljakutsetesse, milleks on uuritava kooli kontekstis formaal- ja mitteformaalõppe lõimimine. Valimi suurus võimaldas kätte saada enamiku uuritavas koolis töötavatest staažikatest õpetajatest ja huviringide juhendajatest ning sihtgrupile seatud tingimustele vastavad inimesed (nt õpetajad, kes annavad nii ainetunde kui ka huviringi tunde).

Esmalt võeti ühendust kooli juhtkonna esindajaga, kellelt saadi ülevaade ametikohtadest ja personali arvust ning valimi moodustamisel õpetajate ja huviringide juhendajate ametlikud kontaktandmed. Kutse uuringus osalemiseks saadeti vastavalt grupile ajavahemikus oktoober 2023 kuni jaanuar 2024 e-kirja teel ning uuringus olid nõus osalema 15-st valimisse kuuluvast osalisest 14. Üks huviringi juhendaja ei vastanud e-kirjale. Formaalõppe õpetajatest tuli intervjuule kohale viiest neli (üks osaleja haigestus). Grupis, kus formaalõppe õpetaja ja huviringi juhendaja oli ühes isikus, osalesid kõik viis uuritavat ning neljast huviringi juhendajast tuli veebiintervjuule kolm inimest (üks uuritav ei saanud osaleda isiklikel põhjustel vahetult enne intervjuud ilmnenu ootamatuse tõttu).

2.2 Andmekogumine

Andmekogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud, kus ettevalmistatud intervjuukavas muudeti vajadusel küsimuste järjekorda ning küsiti intervjuueeritavatelt täpsustusi (Lepik *et al.*, 2014). Uurimisküsimustele vastamiseks oli oluline osalejate vahel tekitada arutelu ja seetõttu oli kohane kasutada fookusgrupi intervjuusid (Vihalemm, 2014). Sihtrühmade omavaheline suhtlus aitas koguda variatiivset uurimismaterjali ning soodustas rikkaliku kirjelduse saamist (Stewart & Shamdasani, 2014).

Esialgne intervjuu kava koostati töö eesmärgist ja uurimisküsimustest lähtuvalt tabeli kujul. Üheselt mõistetavuse tagamiseks luges intervjuu kava üle ka magistr töö juhendaja, kes soovitas kaks sissejuhatavat küsimust tõsta põhiküsimuste plokki ning küsimuste hoomatavuse parendamiseks neid mitte esitada tabeli kujul. Andmekogumise usaldusvääruse tagamiseks viidi läbi üks individuaalne pilootintervjuu uuritava kooli õpetajaga, kes on olnud uuritavas koolis nii formaal- kui ka mitteformaalõppe läbiviija. Samuti andis intervjuu kava piloteerimine võimaluse sisse viia vajalikke täpsustusi. Pilootintervjuu toimus 3. novembril 2023 ja kestis 1 tund ja 18 minutit. Pilootintervjuu järel lisati intervjuu kavasse täiendusi. Üks küsimus võeti välja, sest see dubleeris teist küsimust ega andnud töö eesmärki arvestades olulist lisainfot. Samuti otsustas uurija intervjuu kavasse lisada loovülesande (Lisa 3), mis

toetaks uuritavaid teemasse sisse elamisel. Kuna intervjuu kavas sisse viidud muudatused põhiküsimuste sisu ei muutnud, siis käsitleti pilootintervjuud antud töös põhiuuringu osana.

Intervjuu kava koosnes viiest plokist: taustaküsimused, sissejuhatavad küsimused, põhiküsimused, lisaküsimus ja väljajuhatus. Intervjuu kava on esitatud töö lisas (Lisa 1). Uuringus osalemise informeeritud nõusoleku vorm (Lisa 4) täideti vahetult enne intervjuu algust paberkandjal, veebivahendusel toimunud intervjuu osalejad allkirjastasid dokumendi digitaalselt ning saatsid selle uurijale e-kirja vahendusel. Nõusoleku vorm sisaldas uuringu eesmärki, infot isikuandmete kasutamise kohta, uurija kontaktandmeid ning uuritavate õigusi, mille hulgas oli ka uuritavate õigus nõusolekust igal ajal loobuda (Hea teadustava, 2017).

Läbi viidi kolm fookusgrupi intervjuud: esimeses osalesid formaalõppe õpetajad, teises huviringide juhendajad (intervjuu viidi läbi veebis), kolmandas õpetajad, kes on nii formaalõppe õpetajad kui ka huviringide juhendajad. Veebikeskkonna intervjuu andis võimaluse uuringus osaleda ka neil, kes ajalise või geograafilise piirangu tõttu oleksid kõrvale jäänud (Deakin & Wakefield, 2014). Intervjuud toimusid ajavahemikul detsember 2023 - jaanuar 2024 uuritava kooli ruumides. Kõige lühem intervjuu kestis 1 tund ja 46 minutit, kõige pikem 2 tundi ja 5 minutit, keskmine pikkus 1 tund ja 57 minutit.

Andmekogumisel arvestati Hea teadustava (2017) põhimõtteid, ehk oldi aus ja lugupidav uuritavate suhtes, võimalikult erapooletu ning tegutseti läbimõeldult. Samuti informeeriti osalejaid uuringu aspektidest, lubati tagada uuritavate konfidentsiaalsus ning järgiti, et uuritavate osalemine toimuks nende vaba tahte alusel. Intervjuude alguses tutvustati intervjuu protseduuri ja tuletati meelde, et intervjuu salvestatakse. Samuti meenutati, et uuritavatel on igal ajal õigus uuringus osalemisest loobuda. Intervjuude lõpus korrati üle konfidentsiaalsuse põhimõtted, anti teada, mis kogutud andmetega edasi tehakse ja tänati osalejaid nende panuse ja aja eest.

Näost näkku intervjuud salvestati diktofoniga, millele eelnes lühike proovisalvestus ruumi akustika ja helikvaliteedi kontrollimiseks. Veebipõhisel intervjuul kasutati *Zoom* keskkonna salvestamise võimalust. Saadud infot kasutati üksnes käesoleva magistritöö otstarbel. Andmeid hoiti turvalises, võõrastele kättesaamatus kohas ehk parooliga kaitstud arvutis ja eraldi loodud kaustas, millele ligipääs oli vaid uurijal. Intervjuudel kogutud andmed (helifailid ja transkriptsioonid) säilitatakse kuni magistritöö kaitsmiseni.

2.3 Andmeanalüüs

Andmeanalüüsil kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi (Mayring, 2014), mille puhul on oluline otstarbekalt seostada need koodid ja kategooriad, mis võtavad kokku analüüsitava teksti

kesksed ja/või uurimisküsimuste seisukohast olulised tähendused. Samuti võimaldas see rõhuasetuse panna just osalejate subjektiivsetele kogemustele konkreetses kontekstis ning see andis rikkaliku ja mitmekesise teadmise (Strömpl, 2020).

Käesolev uuring keskendus ühe haridusasutuse kolme sihtrühma arvamuste ja soovitude analüüsimisele formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas. Seetõttu kasutati kvalitatiivses sisuanalüüsis induktiivset lähenemist ehk andmetest lähtumist, kuna selles tuleb Kalmuse jt (2015) järgi kõige paremini esile osalevate inimeste maailma mõistmine, nende tõlgenduste ja tähendusüsteemide uurimine.

Andmeanalüüsil kasutati heli- ja videosalvestiste tekstiks muutmiseks transkribeerimist (Linno, 2020). Transkribeerimiseks kasutati Tallinna Tehnikaülikooli loodud kõnetuvastuse süsteemi (Olev & Alumäe, 2022), mille tulemuse töö autor hiljem korduvalt läbi kuulas ja luges. Intervjueeritavate diktsioonist või mitme osaleja üheaegselt kõnelemisest tekkinud ebatäpsused korrigeeriti. Uuritavate konfidentsiaalsuse tagamiseks kodeeriti pärisnimed ning asendati need pseudonüümidega. Transkriptsioonide kogumaht (koos pilootintervjuu transkriptsiooniga) oli 100 lk, Times New Roman kirjastiil, suurusega 12, reavahe 1,5.

Esimene avatud kodeerimise katsetus, kus toimub teksti üksikasjalikult lahti seletamine (Kalmus *et al.*, 2015) ning koodid „ilmuvad“ andmetest (Linno, 2020), tehti *Microsoft Word* dokumendis, kus tähenduslikud üksused märgistati vastavalt uurimisküsimustele ja sõnastati võimalikud koodid. Pärast arutelu magistritöö juhendajaga loodud koodide üle sisestati transkriptsioonid andmetöötlusprogrammi *QCAmap* (Fenzl & Mayring, 2017), kus andmeid analüüsima hakati. Andmeanalüüsi usaldusväarsuse tagamiseks kasutati esimese uurimisküsimusele vastuse saamiseks kahenädalase, teisele uurimisküsimusele vastuse saamiseks 12-päevase vahega korduvkodeerimist. Korduvkodeerimisel mõned tähenduslikud üksused eemaldati, sest need ei vastanud uurimisküsimusele. Muus osas olid erinevused minimaalsed.

Pärast *QCAmap* andmetöötlusprogrammis tehtud kodeerimist jätkati tööd *Exceli* failidega, mis sisaldasid koode ja tähenduslikke üksusi. *Exceli* failides olevad koodid ja tähenduslikud üksused andsid uurijale selgema ülevaate ning võimaldasid moodustada kesksed kategooriad (Linno, 2020). Koodide tõlgendamisse kaasati ka töö juhendaja, kellega koostöös räägiti läbi tekkinud koodid ning arutleti võimalike peakategooriate üle. Kategooria kujunemise näide tähenduslikust üksusest kuni koodini on välja toodud tabelis 1 (Lisa 2). Näide põhineb esimesel uurimisküsimusel.

2.4 Uurija refleksiivsus

Järgnevalt toon välja enda kui uurija mõju käesolevale uurimusele lähtuvalt sellest, et olen uuritava kooli endine töötaja. Enne igat uurimuse etappi püüdsin teadvustada enda isiku, uskumuste ja veendumuste mõju uurimusele (Kalmus *et al.*, 2015). Uuritavatele uuringus osalemise kutse edastamisel ja intervjuu läbiviimisel rõhutasin, et pöördun uuritavate poole uurijana. Pilootintervjuu käigus õppisin enda kui andmekoguja kohta, et teemasse sisenemisel võiks abiks olla nii uuritavatele kui ka minule kui uurijale ühest sissejuhatavast loovmeetodist, mis toetaks parema kontakti loomist. Intervjuu käigus küsiti kahel korral minu arvamust. Vastasin, et uurija positsioonil olles ei saa ega tohi ma avaldada isiklikku arvamust. Intervjuude käigus kasutasin korduvalt uuritavate öeldu ümbersõnastamist ja peegeldamist kontrollimaks, kas mõistsin öeldut nii, nagu uuritav oli soovinud (Lepik, 2014).

Transkribeerimisel ja andmete kodeerimisel pidasin uurijapäevikut mõtete koondamiseks ja võimalike esmaste koodide loomiseks. Samuti aitas paralleelne transkriptsioonide üle lugemine, korduvkodeerimine ning uurijapäevikusse kirjutatu kõrvutamise mõista uuritavaid ja nende väljaütlemisi erineval ajahetkel. See toetas andmetest lähtumist ning aitas vältida osalejate vaadete ja esitatud kogemuste, tõlgenduste meelevaldset, hinnangulist moonutamist (Strömpl, 2020).

Magistritöö tegemisele võis kaasa aidata asjaolu, et olin eelnevalt uuritavas koolis rakendatava formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu tegevustega kursis ning oskasin oma kogemusele tuginedes läheneda nii teemast kui ka koolist lähtuvalt. Samuti tajusin, et koostöö uuritavatega oli soodne, näiteks intervjuul osalemise nõusolekute küsimisel andsid nõusoleku neliteist viieteistkümnest valimisse sattunud uuritavast. Samas ei saa Strömpli (2020) järgi lõplikult välistada minu kui uurija teatud mõju andmetele ja uurimistulemustele. Protsessile tagasi vaadates saan öelda, et võtsin uurimuse iga etapi jaoks piisavalt aega.

3. TULEMUSED

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused ja soovitusel formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas ühe Eesti põhikooli näitel. Tulemused on esitatud uurimisküsimuste kaupa. Tulemuste ilmestamiseks on lisatud intervjuueeritavate tsitaate, mida on selguse huvides toimetatud. Tsitaadid on esitatud ülejäänud tekstist eraldatult ja kaldkirjas ning algavad pseudonüümiga. Uuringu seisukohast ebaoluline osa tsitaadist on asendatud /.../ märgistusega. Uuritavad on tsitaatide juures tähistatud lühenditega FÕ1–FÕ4 (formaalõppe õpetajad), MF1–MF3 (mitteformaalõppe õpetajad), FMF1–FMF5 (õpetajad, kes annavad nii ainetunde kui ka huviringi tunde), P1

(pilotintervjuu õpetajaga, kes on uuritavas koolis andnud nii formaal- kui ka mitteformaalõppe tunde).

3.1 Õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, millised on õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas.

Andmeanalüüsi tulemusena moodustus kuus peakategooriat: **õpilase tasand, õpetaja tasand, lapsevanema tasand, kooli juhtkonna tasand, kohaliku omavalitsuse tasand, riiklik tasand**. Kolme sihtrühma arvamused olid pea täielikult kattuvad, seega on tulemused välja toodud sihtrühmade üleselt. Huviringide juhendajad, kelle arvamus kahes aspektis erines, on eraldi esitletud.

Õpilase tasand. Formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamisel on intervjueeritavate arvates oluline aspekt õpilase motivatsioonil. Vastajad olid seisukohal, et õpilases peituv huvi tuleb läbi lõimingutegevuste üles leida võimalikult varajases eas. Samuti märgiti, et lõimingu oluline roll on õppijasi huvi tekitamine, sest nii jõuab õppija oma arenguteel kõige kaugemale. Vastajate arvates on lõimingu rakendamine õpilase jaoks rikastav ja see tõstab õppija teadlikkust erinevate valdkondade võimaluste osas. Lõimingu rakendamine võib kaasa aidata ka õppija eduelamuse kogemisele ning edasise väljundi leidmisele. Kogutud andmete põhjal selgus, et lõimingu rakendamine toetab õppijaid seoste loomisel, eriti juhul kui teooria ühildada praktikaga.

FMF2: Minu ringis on õpilasel detail realselt peos, tal tekib see visuaalne vaade. /.../ Matemaatikas on tal see paberi peal. Õpilane ütleb: „Ahhaa, selline ongi kuubik!“ Ta saab seda näpu vahel hoida. /.../ Paberi peal ta ei pruugi seda hoomata, mulle tundub.

Lõimingu läbiviimise tulemuslikkus sõltub uuritavate arvates õpilaste kontingendist ehk klassist, kus lõimitud tegevusi läbi viiakse. Lõimingu rakendamisel mängib rolli ka asjaolu, et osa õpilastest on tulnud mujalt koolidest, mis omakorda mõjutab klassi sisekliimat. Intervjuudest tuli esile, et mitteformaalõppe arvestamine ja tunnustamine on üks lõimingu rakendamise teguritest ja vastajate arvates saab ideaalis seeläbi vabastada õppija aega. Vastajate sõnul on uuritavas koolis aineõpetajad arvestanud mitteformaalõppes saavutatud tulemusi. Näiteks kui õppija on esindanud kooli võistlustel või olümpiaadidel, hinnatakse õpilase tosavõttu hindega.

Õpetaja tasand. Intervjuudest selgus, et õpetajal on autonoomia otsustada lõimingu vajaduse ja sisu üle. Toodi välja, et lõimingu koostöö oleneb õpetaja ajast, suhtlusringist ning sisulisest vajadusest või temaatilisest ühisosast teise ainevaldkonnaga. Lõimingu rakendamisel tuleb vastajate sõnul õpetajatel arvestada nii omavahelise ühise aja planeerimise

kui ka eesmärgi seadmisega. Samuti nõuab lõimingu rakendamine õpetajatevahelist kokkulepete sõlmimist ja kolleegide tegevuste ja õppematerjalidega kurssi viimist. Õpetajatevaheline koostöö sõltub vastanute arvates nende omavahelistest suhetest ning õpetajal peab olema sisemine tahe ja initsiatiiv, sest just nii on võimalik tagada jätkupidev lõimingualane koostöö. Uuritavad olid seisukohal, et hea lõimingu koostöö tagab veel õpetajate omavaheline innustamine, mis toetab ka õpetaja enesekindluse kasvu. Üksteise toetamine professionaalsel tasandil loob vastajate sõnul kvaliteeti, annab lisateadmisi ja pakub õpetaja igapäevatoösse vaheldust. Lõimingu järjepidevuse tagamiseks on intervjueeritavate arvates soosiv, kui saab aastate lõikes koostööd teha ühe ja sama õpetajaga, sest iga aasta uue õpetajaga lõimingu tegevuste planeerimine nõuab õpetajalt lisa-aega. Samas tõid uuritavad esile, et koostöö nii ühe ja sama kui ka iga aasta uue kolleegiga aitab rutiinist välja tulla.

FMF4: Kui sa töötad juba 30 aastat ühe asjaga ja oled mingil ajal oma ideedega kusagile kinni jäänud ja siis tuleb mingi uus inimene ja annab sulle uue nurga. /.../ See on ainult positiivne.

Intervjueeritavad arvasid, et õpetaja adub läbi lõimingu tegevuste oma töö väärtust ka siis, kui osa õpilastest teema vastu huvi üles ei näita. Samuti tõstab ühe huviringi juhendaja jaoks töö väärtust võimalus huviringi tegevust lõimida ainetunni raames. Andmetest selgus, et lõimingu rakendamise ainetunni jooksul teeb õpetajate jaoks keeruliseks asjaolu, et formaaltundides on vastajate hinnangul vaja saavutada õpiväljundid. Uuritavate arvates on lõimingu planeerimine õpetaja jaoks kurnav. Kui lõimingut tehakse näiteks II ja III kooliastmes ainetunni arvelt, on vastajate arvates aineõpetajal vaja formaaltund hiljem õpieesmärkide saavutamiseks järele teha.

F2: Saaks lõimida küll. Aga ma ei kujuta ette, mille arvelt /.../, tähendab, et midagi jääb läbimata, õpetamata. /.../ Kui mul on ikkagi lauseliikmed ja mul oli eesmärgiks sihtis selgeks õpetada, siis seda ta ise ära ei õpi. See tähendab jällegi, et ma pean leidma selle aja ja koha, kus see asi ära teha.

Uuritavad tõid esile, et I kooliastmes saab klassiõpetaja lõimingut ka üksinda läbi viia, sest uuritavate seisukohalt on õpetajad laia silmaringiga ning neil on mitmekülgsed baastadmised erinevates valdkondades. Samuti selgus, et kui formaal- ja mitteformaalõppe vahelist lõimingutundi viiakse läbi I kooliastme ainetunni sees, siis see annab võimaluse igale õppijale personaalsemalt läheneda. Klass jagatakse kahte gruppi ning see võimaldab üheaegselt nii ainetundi kui ka huviringi süvendatult läbi viia. Samuti annab klassiõpetaja I kooliastmes kõiki põhiaine tunde, mis tagab suurema paindlikkuse pärast lõimingutundi ainetunni õpiväljundite saavutamiseks lisa-aega planeerida ehk vajadusel ainetundide arvelt vajaka jäänud osa tasa teha.

Uuritavad tõid olulise komponendina lõimingu rakendamisel välja seoste loomise aspekti. Ühelt poolt olid vastajad seisukohal, et lõiming erinevate valdkondade vahel on

loomulik õppeprotsessi osa ja seda ei ole tarvis eraldi tunni kirjelduses välja tuua. Samuti suudavad õppijad teatud määral ka õpetaja suunisteta ainevaldkondade ja õpeteemade vahel seoseid luua. Teisalt olid intervjueeritavad arvamusel, et õpetaja suunav roll seoste loomisel muudab õppetöö õppijate jaoks tähenduslikumaks ning see võib aidata õppijal läbi mitteformaalõppe tegevuste formaalõppe materjali motiveeritumalt omandada.

Lõimingu rakendamisel peavad õpetajad olema intervjueeritavate hinnangul paindlikud, eriti kui planeeritud tegevused lähevad ajaliselt nihkesse. Selle põhjuseks võivad olla klasside erinevused (õpitempo), elektrikatkestus või külmapühad, väljasõidud ja muud ootamatused, millega esialgu ei arvestata. Vastanud tõid välja ajafaktori olulisuse: õpetaja vajab lisa-aega kolleegidega koostööks, samuti planeeritud lõimingutegevuse käigus tekkinud muutustega toime tulemiseks, mis mõjutavad lõimingu rakendumist olulisel määral.

FMF3: Näiteks kui me oleme leppinud kokku, teeme selles kuus neid asju, aga kui nüüd lapsed ei tule meile järgi, siis see aasta meil see ei toimi. Kui mina üksi oma aines põrun selle plaaniga, siis arvestan ainult endaga, /.../ aga teise õpetajaga ma peaks istuma maha /.../, kuidas nüüd edasi teha. See tahab koguaeg sellist lisa-aega, mis on ka selline väga-väga suur ja määrav asi.

Lapsevanema tasand. Intervjueeritavad märkisid, et lõimingu rakendamise protsessis on olulisel kohal lapsevanema järjepidev toetus oma lapsele. Lapse innustamine lapsevanema poolt aitab vastajate arvates kaasa õpilase huvi tekitamisele. Kodu suunav roll on üks viis, mis pikas perspektiivis aitab andmetele tuginedes ennetada nii õppija põhikoolist väljalangemist kui ka edasi õppima suundumist järgmisesse haridusastmesse.

FMF4: See laps, kes ei läinud edasi õppima eelmise aasta lastest, temal ei olnud ei ühtegi huvi, ta ei käinud ühes huviringis, ta ei võtnud klassiga ühestki asjast osa. Ta ei käinud sinuga teatris, ei tulnud klassiõhtutele, mitte kuskile. Ehk noh, ta kasvaski selles, et tal õeldigi, et sa ei peagi. Ma tahan öelda, et kui kodu suunaks.

Kooli juhtkonna tasand. Intervjuudes märgiti positiivsena, et uuritava kooli juhtkond on formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu osas pigem soosiv ja toetav ning nad leiavad rahalisi võimalusi lõimingu soodustamiseks. Riiklik huvihariduse toetus ja koolisiseste huviringide paljusus loob vastajate sõnul soodsad tingimused ja eelduse lõimingu rakendamiseks. Samuti motiveerib uuritavate arvates õpetajat lõiminguvõimalusi leidma juhtkonnapoolne soovitus juhul, kui sellega ei kaasne survestamist.

F1: Aga minule avaldas mõju hoopis see, /.../ et koosolekul räägiti jutt ära, aga mingisuguseid sanktsioone ei järgnenud, üldiselt lasti vabaks. Siis ma tundsingi, et tegelikult tahan ka teha, tahan proovida.

Negatiivse poole pealt tõid vastajad esile, et juhtkonna suunis lõimingutegevuste sisseviimiseks õpetajate töökavadesse oli arusaamatu, sest sellega ei kaasnud konkreetseid rakendamise juhiseid. Ühelt poolt andis juhtkond soovitus lisada õpetaja töökavasse lõimingu võimalusi, ent vastajate sõnul ei piisa lõimingu süsteemseks rakendamiseks ainult ühe aine spetsiifilisest lähenemisest, vaid see eeldab suuremahulist eeltööd ning aine- ja töökavade ümbertegemist. Intervjueeritavate arvamuse kohaselt jääb ebaselgeks ka õpetaja ning väliskülalise ja ringijuhendaja tasustamine, kui lõimingut tehakse ainetunni raames.

Samuti ei ole intervjueeritavate arvates arusaadav, kuidas on korraldatud huviringi tegevus pärast tunde, kui huviringi juhendaja lõimib sama huviringi tundi juba ainetunni raames. Ainetunni ja huviringi lõimingu rakendamisel on huviringide juhendajate sihtrühma arvates oluline, et juhtkond pööraks tähelepanu ka kommunikatsioonile. Kui väljastpoolt kooli tuleb huviringi juhendaja lõimitud tundi läbi viima, kuid sel päeval on näiteks veebiõppe päev, siis info ei ole erinevate infokanalite kasutamise tõttu jõudnud kõigi osapoolteni.

Kooli juhtkond tunnustab andmetele tuginedes õppijaid kooli trimestri lõpus meene ja põhikooli lõpetamisel tunnuskirjaga. Süsteemset kooliülest tunnustamise ja arvestamise korda mitteformaalõppe ülekandmiseks formaalõppesse pole intervjueeritavate sõnul uuritavas koolis välja töötatud. See nõuaks vastajate sõnul ühtsete parameetrite kokku leppimist ehk selget arusaama, kuidas ja mida arvestada.

Kohaliku omavalitsuse tasand. Kohaliku omavalitsuse tasandil toodi välja positiivsed ja negatiivsed aspektid. Positiivne on vastajate arvates asjaolu, et riiklik huvihariduse raha suunatakse kohalikust omavalitusest koolidele ning kooli juhtkond saab ise otsustada, kuhu raha paigutatakse. Samuti rahastab kohalik omavalitsus oma eelarvest üldhariduskoolides pakutavat huvitegevust ja see on uuritavate sõnul üheks lõimingu eelduseks. Intervjueeritavate hinnangul mõjub negatiivsena asjaolu, et kui kohalikus omavalitsuses muutub haridusvaldkonna eest vastutav inimene, siis muutuvad ootused ka koolile. Samuti on koolipidaja suunised formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamiseks ebaselged. Kogutud andmete põhjal saab välja tuua, et haridusasutused peavad osa võtma erinevatest lõiminguprogrammidest kohustuslikult, ent seejuures jääb arusaamatuks, miks ja mille jaoks programmides osaletakse.

F1: Näiteks ettevõtlik kool. See on ka tegelikult /.../ mingisuguse mitteformaalse hariduse alajaotus. Pandi kirja kõik valla lasteasutused /.../ kohustuslikus korras /.../. Ja ei mina usu, et nad kõik sinna nii vabatahtlikult ennast kohe kirja panid.

Riigi tasand. Kogutud andmete põhjal selgus, et positiivsena nähakse riikliku huvihariduse toetust, mis on loonud uuritavale koolile võimalused kalli inventari soetamiseks. Öeldi, et riiklikult on huvi lõimingu vastu suur, ent samal ajal riiklik rahastus mitteformaalõppe läbiviimiseks väheneb ja lõimingu rakendamise võimaluste leidmine on jäetud nii omavalitsuse kui ka kooli isiklikule initsiatiivile.

F3: Seda järjest praegu minu meelest pigistatakse kokku, et tahetakse liikata nüüd lõpuks omavalitsuse kaela. /.../. Kõik on jäetud meie enda teha. Idee tuleb ülevalt /.../. Võimalusi ja valikuid sulle ei anta, see jääb see, mis sa ise suudad ja mis võimalused sul siin kohapeal on.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et on formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas on mitmeid tegureid, mis mõjutavad rakendumist. Lisaks tajuvad uuritavad nii positiivseid kui ka negatiivseid aspekte.

3.2 Õpetajate ja huviringide juhendajate soovitus

Teise uurimisküsimusega sooviti teada saada, millised on õpetajate ja huviringide juhendajate soovitus formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas. Andmeanalüüsi tulemusena moodustus neli peakategooriat: **soovitus õpetajale, soovitus kooli juhtkonnale, soovitus kohalikule omavalitsusele ja soovitus riigile**. Intervjueeritavate ehk kolme sihtrühma soovitus erinesid suurel määral, seega on järgnevalt välja toodud iga sihtrühma soovitus formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas.

Soovitus õpetajale. Uuringus osalenud sihtrühmadest andsid lõimingu rakendamise soovitusi õpetajale huviringide juhendajate sihtrühm ning õpetajad, kes annavad nii ainetunde kui ka huviringi tunde. Huviringide juhendajatest koosnev sihtrühm soovitas õpetajatel sõnastada ühine siht ja eesmärk, sest siis on tõenäolisem, et lõimingu koostöö on ladusam ning saavutatakse soovitud tulemus. Huviringide juhendajate soovitus kohaselt on veel oluline, et lõimingu rakendamise käigus avastatud väga andeka õppijaga tuleb võimalikul kiiresti kokku viia antud eriala spetsialistiga, kes õppija potentsiaali õppija võimetest lähtuvalt edasi arendada saab.

MF1: *Väga andekas laps tuleb tugeva spetsialistiga varakult kokku viia. Mul ei ole mõtet talle ratsukäiku edasi õpetada, vaid pean ta esimesel võimalusel suutma sammu edasi liigutada. See on oluline kindlasti.*

Sihtrühm, kus aineõpetaja ja huviringi juhendaja on ühes isikus, tõi soovitusena välja õpetaja enesetäiendamise võimaluse kasutamise. Osalemine erinevatel täiendkoolitustel väljaspool oma kooli on uuritavate arvates oluline, sest siis on võimalik tutvuda teiste koolide tegevuste ja oludega. See võib viia vastajate sõnul tõdemuseni, et võrreldes teiste Eesti koolidega, on uuritavas koolis eeldused lõimingu rakendamiseks kordades paremad, mis omakorda võiks ärgitada uuritava kooli õpetajaid formaal- ja mitteformaalõppe vahelist lõimingu rakendamist. Uuritavatest huviringide juhendajad ja õpetajad, kes annavad ainetunde ja huviringi tunde, soovitasid õpetajal lõimingu rakendamisel lähtuda õppija huvist, sest sellisel juhul on tõenäolisem, et õppija õpib efektiivsemalt ning realiseerib oma potentsiaali.

MF2: *Kui õpilane ise on sisendi andja, ta tahab õppida sellist asja täpselt. /.../ Õpetaja saab talle vastata, anda sammud ette, et õppida see asi ära, mis õpilast ennast huvitab. Siis ta jõuab palju kaugemale sellega.*

Soovitus kooli juhtkonnale. Lõimingu rakendamise osas andsid kõik uuritavad sihtrühmad soovitusi kooli juhtkonnale. Formaalõppe õpetajate sihtrühm soovitas juhtkonnale läbi mõelda, mis on lõimingu eesmärk, sest lõimingu ei tohiks olla eesmärk omaette, vaid vahend millegi saavutamiseks. Nii ainetunde kui ka huviringi tunde andvad intervjueeritavad soovitasid kooli juhtkonnale kooli tasandil teha ühised kokkulepped, millistest lõimitud tegevustest kõik kooli õppijad osa peavad saama, et kujuneda laia silmaringiga haritud inimeseks.

FMF4: *Me peame ikkagi koolis kokku leppima ja sellest on juttu olnud, et need kohad, kuhu kõik klassid jõuavad, näiteks on see ERM, on see näiteks kunstimuuseum või teater Estonia ja nii edasi. Et on mingid asjad, mis on olulised, et õpilane kujuneks laia silmaringiga, haritud inimeseks.*

Mitteformaalõppe tunnustamisel formaalõppe osana soovitati kooli juhtkonnal ainetundide ja huviringi tundide läbiviijate sihtrühma poolt sõlmida haridusasutuste (nt huvikoolidega, spordikoolidega jne) vahel selged kokkulepped ja järjepidevalt omavahel suhelda, sest see loob vastajate arvates eeldused uuritavas koolis mitteformaalõppe arvestamise ja tunnustamise korra väljatöötamiseks. Huviringide juhendajate sihtrühm soovitab kooli juhtkonnal läbi mõelda, kuidas teatud huviringid integreerida õppekava osaks. Formaalõppe õpetajate sihtrühm soovitab kooli juhtkonnal tööle võtta lõimingu koordinaatori, kes näeb lõimingutegevuste tervikpilti ning see aitab välistada tegevuste dubleerimist, kuhjumist ja üleküllastumist. Samuti soovitavad sihtrühma esindajad anda kooli poolt õpetajatele võimaluse valida, millistest lõimingutegevustest osa võetakse.

Formaalõppe õpetajate sihtrühm soovitab lõimingu rakendamisel mõelda õpetajate motivatsioonipaketile, mille üheks komponendiks võib olla näiteks lisatasu. Pilootintervjuust ilmses kooli juhtkonnale soovitus motiveerida lõimingu läbiviijaid kiituse ja/või preemiaga, näiteks vaba päevaga. Samuti tõstab andmetele tuginedes õpetajate motivatsiooni, kui head lõimingu tegevust tõstetakse töökoosolekutel esile. See mõjub innustavalt nii lõimingu rakendajatele kui ka õpetajatele, kes pole veel lõimingu tegevusi läbi viinud. Motiveerimise eeldus on pilootintervjuule tuginedes aspekt, et kooli juhtkonnal on ülevaade, mis tundides päriselt toimub.

P1: *Inimest motiveerib ikkagi selline kiitus ja ka väike preemia. Seal ei ole mitte midagi teha. Selleks peab juhtkond teadma, mis täpselt tundides toimub.*

Soovitused kohalikule omavalitsusele. Soovitusi lõimingu rakendamiseks andsid kohalikule omavalitsusele formaalõppe õpetajate sihtrühm ja pilootintervjuus osalenud õpetaja. Formaalõppe õpetajad soovitavad kohaliku omavalitsuse haridusvaldkonna eest vastutavatel isikutel tulla kooli kohale ja uurida, kuidas reaalne koolielu toimib ja alles seejärel välja töötada lõimingu tegevuskava.

F1: *Need, kes tegelevadki selliste asjade väljatöötamisega. /.../ Need inimesed peaksid olema ka nagu rohkem kursis sellega, mis reaalselt koolis, mitte paberi peal, toimub. Mulle tundub, et neid asju otsustatakse natuke niimoodi, /.../ kes teavad küll, et kool on olemas ja mismoodi kool toimib, aga mis tegelikult toimub, sellest nad ei tea.*

Pilootintervjuust välja tulnud soovitusel võiks omavalitsus korraldada ka lahtiste uste päevi, et õppijad saaksid ülevaate, kuidas ametnike töö välja näeb ja milliseid ülesandeid nad täidavad. See tooks vastaja sõnul omavalitsust ka koolile lähemale. Samuti oleks üheks formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise võimaluseks, mis avardaks õppijate teadmisi haridusjuhtimise tasandil.

Soovitused riigile. Soovitusi riigile andis formaalõppe sihtrühm ja õpetajad, kes annavad nii ainetunde kui ka huviringi tunde. Esimene soovitas riiklik õppekava läbi mõelda viisil, et see toetaks lõimingu tegevuste elluviimist. Teine sihtrühm soovitas luua lõimingu rakendamiseks võrdsed võimalused kõikidele koolidele, sest see toetab ühtluskooli põhimõtet ning raha jagada vajaduspõhiselt, sest koolide vajadused ja võimekus on erinevad.

FMF2: Et lihtsalt mõnele koolile võib-olla 1000 eurot piisav. Saab nii palju asju käima lükata või mingeid puudu olevaid vidinaid ära osta, et see asi läheks liikuma. See on kooliti nii erinev.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et uuritavate soovituste kohaselt on formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamisel olulised erinevad aspektid ning oluliseks peetakse ka lõimingu eesmärgi sõnastamist ning lõimingu läbiviijate vaheliste kokkulepete sõlmimist. Parema ülevaate saamiseks on intervjueeritavate soovitused koondatud tabelina (Tabel 2).

Tabel 2. Soovitused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas.

Soovitused õpetajale

- Õpetajate vahel sõnastada konkreetse lõimingu tegevuse eesmärk
 - Lähtuda lõimingu rakendamisel õppija huvist
 - Väga andekas õppija viia võimalikult kiiresti kokku erialaspetsialistiga
 - Õpetaja enesetäiendamine nägemaks uuritava kooli häid võimalusi
-

Soovitused kooli juhtkonnale

- Mõelda läbi, mis on lõimingu eesmärk
 - Sõlmida koolis kokkulepped, millistest lõimitud tegevustest kõik klassid osa saavad
 - Sõlmida haridusasutuste vahelised kokkulepped (nt huvikooliga), mis loob eelduse mitteformaalõppe tunnustamise formaalõppe osana põhimõtete väljatöötamiseks
 - Integreerida temaatilise ühisosaga huviringid kooli õppekava osaks
 - Luua lõimingukoordinaatori ametikoht
 - Töötada välja lõimingu rakendava õpetaja motivatsioonipakett
-

Soovitused kohalikule omavalitsusele

- Haridusvaldkonna eest vastutaval isikul kooli kohapeale tulla ja seejärel välja töötada kohaliku omavalitsuse tasandi lõimingu tegevuskava
 - Kohalik omavalitsus võiks korraldada lahtiste uste päevi, mis toob koolipidajat koolile lähemale ning on üheks lõimingu läbiviimise võimaluseks
-

Soovitused riigile

- Riiklik õppekava läbi mõelda lõimingu valguses
 - Luua võrdsed lõimingu rakendamise võimalused kõigile Eesti üldhariduskoolidele
 - Jagada raha koolidele vajaduspõhiselt
-

4. ARUTELU

Käesoleva magistritöö eesmärk oli välja selgitada õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused ja soovitused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas ühe Eesti põhikooli näitel. Järgnevalt arutletakse arvamuste ja soovituste üle oluliste tulemuste kaupa.

Esimese uurimisküsimuse vastused ehk arvamused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas olid uuritavate sihtrühmade üleselt pea täielikult kattuvad. Teise uurimisküsimuse vastused ehk soovitused rakendamise osas erinesid suurel määral. Üheks põhjuseks võis olla intervjuu küsimuste suunitlus, mis võimaldas uuritavatelt koguda mitmekülgset arvamust ning vähemal määral soovitusi. Teiseks põhjuseks võis olla intervjuude käigus ilmnunud asjaolu, et uuritavad ei olnud end varasemalt teiste lõimingu osapoolte positsioonile seadnud, mistõttu oli soovitusi keerulisem erinevatele osapooltele lõimingu rakendamise osas anda. Kolmandaks võis eripalgeliste ja mitte kattuvate soovituste hulk näidata, et lõimingu rakendamine praktikas on keerukas väljakutse, mis koosneb mitmetahulistest osistest ja mille läbiviimiseks on vaja läbi mõelda erinevad tasandid.

Tulemustest selgus, et lõimingu rakendamisel on oluline aspekt õppija motivatsioonil ehk õppijas huvi tekitamisel ja õppijas huvi üles leidmisel. Tulemust võib kõrvutada Murasovi jt (2022a) väitega, et lõiming on seotud õppijakeskse lähenemisega ja õpilase huve ja vajadusi tuleb arvestada. Keskendudes õppija motivatsiooni toetamisele, võib see olla võtmetähtsusega mehhanism õpilaste õpitulemuste parandamiseks (Lazowski & Hulleman, 2016). Põhikooli- ja gümnaasiumi seadusest (2010) tulenevalt on põhikooli ülesanne luua õppekeskkond, mis toetab õppija õpihuvi. Seega võib arvata, et lõimingu rakendamine, juhul kui lähtutakse õppija huvist ja vajadustest, aitab kaasa õpihuvi tekkimisele.

Mitteformaalõppe arvestamine ja tunnustamine formaalõppe osana on lõimingu rakendamise üks komponentidest, mis võib uuringu tulemustele tuginedes vabastada õppija aega. Seda toovad süsteemse lõimingu eelisenähtluseks välja ka Murasov jt (2022b). Korrapäraseks lõimingu rakendamiseks on tarvis kokku leppida, milliste parameetrite alusel arvestamise ja tunnustamise süsteem sisse viia. Tulevikuhariduse 2035 (2019) üks alustala on paindlikud õpiteed, mille läbimiseks loob tingimused koolijuht, soodustades ka formaalse- ja mitteformaalse õppe lõimimist. Lõimingu üheks väljakutseks on õppekava väljundite saavutamise (Herro & Quigley, 2017). Seega võib lõimingu rakendamise soodustamise osas olla vajalik uuritava kooli ja koostööd tegevate haridusasutuste õppekavade kõrvutamise ja sellest johtuvalt ühisosa ja sarnaste õpiväljundite leidmine (Schultz *et al.*, 2023). See võib luua pinnase kokkulepete sõlmimiseks, et arvestada mitteformaalõpet formaalõppe osana.

Viimane võiks toetada ka õppija potentsiaali avavat õpiteed, tagades seejuures ka riiklikus õppekavas seatud eesmärgid (Kutsestandard. Õpetaja..., 2019).

Tulemustest selgus, et lõimingu rakendamisel on oluline osa seoste loomisel, seda nii õppija kui ka õpetaja vaatest. Lõimingu rakendamine toetab vastanute arvates õppijaid seoste loomisel, eriti juhul kui teooria on seotud praktikaga. See tulemus on kooskõlas Eisenschmidtiga (2023) märkega, et kooliväline õpe täiendab formaalset kooliharidust ning seda on võimalik kohandada kooli õppekavaga, mis aitab õpilast seoste loomisel erinevate valdkondade vahel. Käesoleva uuringu tulemustest selgus, et õpetajad võtavad seoste loomist ühelt poolt kui loomulikku protsessi osa, mida pole õppetöös tarvis eraldi välja tuua. Teisalt näevad nad seoste loomist lõimingu rakendamisel teadliku tegevusena. Eesti tööjõu uuringust (Mets & Viia, 2018) ilmneb, et valdkondade vahel seoste loomine on endiselt üks suurimaid tähelepanu vajavaid probleeme. Endiselt on teemavaldkondi, mille vastu õppijad huvi ei tunne just seetõttu, et need on vähe seotud igapäevaelu või sotsiaalse keskkonnaga (Teppo *et al.*, 2017). Kõige enam aga toetab õppija arengut just õppesisu seotus eluliste olukordadega (Alvi & Gillies, 2021). Brophy (2014) toob esile, et õpetaja suunav roll õppe ja praktilise elu vahel sidususe loomisel aitab õppijal mõista, et koolis pakutav on loodud tema enda huvides ning see annab oskused ühiskonnas edukaks toimetulekuks. Seega peaks õpetaja lõimingu edukaks rakendamiseks üha enam teadlikult õppija tähelepanu juhtima õppimise praktilisele väärtusele, sest see annab ka õppijale oskused õppetööd enda jaoks mõtestada ja väärtuslikumaks muuta. Viimane aga eeldab õpetaja enda teadlikkuse kasvu oma tegevuse mõtestamisel, mis vajab professionaalset arengu toetamist ka tööaja sees (Taimalu *et al.*, 2019).

Õpetaja tasandil toodi kõige olulisema lõimingu rakendamise aspektina välja koostööd kolleegidega, mis hõlmab aega, kokkuleppeid, eesmärgistamist, suhtlemist, sisemist tahet ja initsiatiivi ning temaatilise ühisosa leidmist. Samuti võimaldab lõimingu rakendamine koostöös kolleegiga toetada nii õpetajate professionaalset arengut kui ka enesekindluse kasvu. Tulemus haakub Margoti ja Kettleri (2019) märgituga, et valdkondadeülese õppimise edukaks sidumiseks vajavad õpetajad aega koostööks ja julgustust töötada koos. Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajaduse raporti (Mets & Viia, 2018) kohaselt sünnivad koostöös kolleegidega parimad lahendused lõiminguks ja see toetab õpilast terviklikuma maailmapildi kujundamisel. Kuna õpetajatevaheline koostöö lõimingu kontekstis hõlmab endas mitmeid olulisi tegureid, siis üks moodus koostöö toetamiseks on käivitada uuritavas koolis õpetajate õpiring, mis annaks võimaluse eesmärgistatud tegevusena toetada kooli oluliste haridusuuendust ehk lõimitud õppe rakendamist (Jürimäe, 2021).

Õpikogukond loob tingimused ühise arusaama kujunemiseks läbi õpetajate praktikate jagamise, analüüsimise ja tegevuste parendamise (Hord, 1997).

Kooli juhtkonna tasandil kerkis tulemustest esile lõimingu rakendamise suuniste ebaselgus, mida saab kõrvutada Murasovi jt (2022a) uuringuga, kus formaal- ja mitteformaalõppe pakkujate arvates lõimingu rakendajad ei saa aru, millised on nende rollid ja ülesanded selles protsessis. Uuritavad andsid soovitusel juhtkonnale läbi mõelda lõimingu eesmärki. Ka Wihlborg jt (2022b) sõnul määrab formaal- ja mitteformaalhariduse lõimimise kõige sobivama tegutsemisviisi kindlaks selgelt piiritletud eesmärk. Samuti on oluline enne lõimingu eesmärgi sõnastamist läbi mõelda mitteformaalõppe tähendus, sest viimane on oluline eeldus lõimingu tegevuste arendamisel ja rakendamisel (Karu *et al.*, 2019). Organisatsiooni tegevuse ja tulemuslikkuse parandamiseks saab kasutusele võtta erinevad eestvedamise ja muutuste juhtimise mudelid. Formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise kontekstis võimaldab eestvedamise mudeli rakendamine etapiviisiliselt juhtkonnale läbi mõelda kogu muutuse protsessi, alustades eesmärgi sõnastamisest ja lõpetades muutuse kinnistamise ja jätkusuutliku edu tagamisega (Cummings *et al.*, 2016; Hargreaves *et al.*, 2014; Kotter *et al.*, 2012; The Prosci..., 2018).

Uuritavad andsid soovitusel riiklik õppekava läbi mõelda lõimingu valguses. Tulemus on kooskõlas mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikate uuringuga (Murasov *et al.*, 2022a), kus soovitatakse õppekavade õpiväljundite ülevaatamist ning mitteformaalõppe õpitulemuste arvestamise põhimõtete kirjeldamist. Seega võib eeldada, et praegused ainepõhised õpitulemuste kirjeldused lõimingu rakendamist ei soodusta. Üks võimalus on muuta mitteformaalõppes osalemine õppekava kohustuslikuks osaks, mis tähendab, et mitteformaalharidus muutuks valideerimise ja tõendamise kaudu formaalsemaks (Kiilakoski 2015; Souto-Otero 2021). Riiklikul tasandil on eelnõuna välja saadetud ettepanek põhikooli ja gümnaasiumi seaduses muuta sõnastust, mille alusel edaspidi kool arvestab õpilase õppimist mitteformaalõppes või mõnes teises haridusasutuses õpetatava osana, kui see võimaldab õpilasel saavutada kooli või individuaalse õppekavaga määratletud õpitulemusi (Kilk, 2024). Ühest küljest võib see motiveerida nii kohalikku omavalitsust, kooli juhtkonda, õpetajaid ja ka õpilasi otsima erinevaid viise, et mitteformaalõppes saadavat kasu rakendada ja realiseerida formaalõppe loomuliku osana. Noored, kellel võib puududa kvalifikatsioon ja töökogemus teatud töökohtadele pääsemiseks, saavad läbi valideerimise tõsta oma tööalast konkurentsivõimet, tõendades mitteformaalõppes omandatud teadmisi ja oskusi (Villalba-García, 2021). Samuti toetab mitteformaalse õppe tulemuste ametlik arvestamine õppimise terviklikku käsitust (UNESCO, 2020). Teisalt on tegemist vastuolulise võimalusega, sest siis

võib muutuda mitteformaalõppe oluline komponent ehk mitteformaalne haridus kiirelt formaalseks muutuda ning mitteformaalse õppimise vabatahtlikkus ja eksperimenteerimine (Chisholm *et al.*, 2006) ning selle avastuslikkus (Põlda *et al.*, 2022) ära kaduda.

Magistritöö piiranguna võib välja tuua mõnel juhul autori isikliku seotuse uuritava kooliga, mis võis mõjutada uurimistulemusi. Samas püüti antud piirangut ületada uurija refleksiivsuse ja enda mõju teadvustamise kaudu uuringu vältel. Osaliselt võib piiranguks pidada *Zoom* keskkonnas toimunud intervjuud, kus heli- ja video kvaliteet olid head, kuid kehakeele väljendust võis olla kohati keeruline tõlgendada. Viimast on Pearce jt (2014) pidanud oluliseks intervjuueeritavaga suhte loomisel.

Magistritöö praktiliseks väärtuseks on uuritavate poolt välja toodud mitmed spetsiifilised soovitusel formaal- ja mitteformaalõppe rakendamise osas, mis on töö otsene väärtus uuritavale põhikoolile edasiste arendustegevuste planeerimisel. Samuti on käesolev töö sisendiks uuritava kooli välja töötamisel olemasse arengukavasse ning kohaliku omavalitsuse 2026. aastal kehtima hakkavasse hariduse arengukavasse.

Analüüsid käesoleva uuringu tulemusi, võiks **soovitada edasisteks uuringuteks** sekkumisuuringut samas koolis formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu selgemaks eesmärgistamiseks, võttes aluseks ühe töös välja pakutud eestvedamise mudeli ja õpiringi formaadi. See võimaldab etapiviisiliselt muutuste juhtimine läbi mõelda ning aitab luua soodsat pinnast koolisisese ühise arusaama tekkeks formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu osas. Samuti võib antud töö tulemuste põhjal soovitada lõimitud tundide vaatlemist, dokumendianalüüsi ja intervjuusid õpilastega, kellele on lõimingust saadav kasu suunatud. Ka individuaalintervjuud õpetajatega aitaksid mõista asjaolusid, mida fookusgrupi intervjuud ei võimaldanud ning see annaks võimaluse omas tempos lõimingu teemat arutada (Lepik *et al.*, 2014).

Tänuõnad

Täna uuringus osalenud õpetajaid ja huviringide juhendajaid ning uuritava kooli juhtkonda, kellel oli valmisolek ja tahe anda käesolevasse töösse oma panus. Eriline tänu minu juhendajale Rain Mikserile, kelle tähelepanekud olid kogu protsessi vältel suunavad, mitte käskivad ja kes kaasamõtlevalt ja väärtuslikke suuniseid jagades andis mulle vabaduse oma tööd kujundada. Siiras tänu perekonnale, kes seadis minu magistriõpingud esikohale ning kelle toetav ja hinnangutevaba suhtumine inspireeris mind lõpuni välja.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Eneli Rimpel

/allkirjastatud digitaalselt/

15.05.24

Kasutatud kirjandus

- Allaste, A-A., Beilmann, M., Pirk, R., & Vihma, P. (2017). Ühiskondliku aktiivsusega seotud keskkondades õppimine: Noorte kogemused ja täiskasvanute arusaamad. *Noorteseire aastaraamat. Mitte- ja informaalne õppimine* (lk 69–82). AS Pakett
- Alvi, E., & Gillies, R. M. (2021). Promoting Self-Regulated Learning through Experiential Learning in the Early Years of School: A Qualitative Case Study. *European Journal of Teacher Education*, 44(2), 135–157.
- Barone, T., Berliner, D. C., Blanchard, J., Casanova, U., & McGowan, T. (1996). A future for teaching education: Developing a strong sense of professionalism. *Handbook of research of teaching education*, 2, 1108-1149.
- Brophy, J. (2014). Kuidas õpilasi motiveerida: Käsiraamat õpetajatele. *Tallinn: SA Archimedes*, 411.
- Chisholm, L., Hoskins, B., & Glahn, C. (2006). *Väärtuse kasvatamine. Potentsiaal ja sooritus mitteformaalses õppes*. Eesti Noorsootöö Keskus.
- Cummings, S., Bridgman, T., & Brown, K. G. (2016). Unfreezing change as three steps: Rethinking Kurt Lewin's legacy for change management. *Human Relations*, 69(1), 33-60. <https://doi.org/10.1177/0018726715577707>
- Deakin, H., & Wakefield, K. (2014). Skype interviewing: Reflections of two PhD researchers. *Qualitative research*, 14(5), 603-616. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/10.1177/1468794113488126>
- De Kock, A., Slegers, P., & Voeten, M. J. (2004). New learning and the classification of learning environments in secondary education. *Review of educational research*, 74(2), 141-170. https://www.researchgate.net/publication/249797786_New_Learning_and_the_Classification_of_Learning_Environments_in_Secondary_Education
- Eesti 2035. (2023). Vabariigi Valitsuse tegevuskava.
- Eesti elukestva õppe strateegia 2020. (2014). Haridus- ja Teadusministeerium. https://www.haridusfoorum.ee/images/haridusstrateegia/Eesti_elukestva_oppe_strategia_loplik.pdf
- Eisenschmidt, E. Heidmets, M., Kitsing, M., Kasesalk M., & Vanari K. (2023). Aim High and Work Hard: Building a World-Class Education System in Estonia.
- European Commission. (2018). European ideas for better learning: The governance of school education systems. <https://edudoc.ch/record/131215?ln=en&v=pdf>

- Fenzl, T. & Mayring, P. (2017). QCAMap: eine interaktive Webapplikation für Qualitative Inhaltsanalyse. *Zeitschrift für Soziologie der Erziehung und Sozialisation ZSE*, 37, 333-340
- Fuster, M., & Burns, T. (2020), Back to the future of education. Four OECD scenarios for schooling. *Retrieved from OECD iLibrary*.
- Hargreaves, A., Boyle, A., & Harris, A. (2014). *Uplifting leadership. How organizations, teams, and communities raise performance*. John Wiley & Sons.
- Haridussilm (s.a.). *Põhihariduse tulemuslikkus – kooli vaade*.
<https://www.haridussilm.ee/ee/tulemuslikkus/oppeasutuste-tulemuslikkus/pohiharidus/oppeasutus>
- Haridusstatistika käsiraamat*. (2023). Haridus- ja Teadusministeerium.
<https://www.stat.ee/sites/default/files/2021-10/Haridusstatistika%20käsiraamat.pdf>
- Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035*. (2021). Haridus- ja Teadusministeerium.
<https://www.hm.ee/media/1488/download>
- Herro, D., & Quigley, C. (2017). Exploring teachers' perceptions of STEAM teaching through professional development: implications for teacher educators. *Professional Development in Education*, 43(3), 416–438.
<https://doi.org/10.1080/19415257.2016.1205507>
- Hord, S. M. (1997). *Professional Learning Communities. Communities of Continuous Inquiry and Improvement*.
- Huvihariduse ja -tegevuse toetus omavalitsustele*. (2024). Haridus- ja Noorteamet.
<https://harno.ee/huvihariduse-ja-tegevuse-toetus-omavalitsustele>
- Huvikooli seadus. (2007). *Riigi Teataja I 2007, 4, 19*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017036#para9lg2>
- Jaani, J., & Aru, L. (2010) *Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas*. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Jürimäe, M. (2021). *Õpiringid koolis*. Tartu Ülikooli haridusuuenduskeskus.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Karu, K., Jõgi, L., Rannala, I. E., Roosalu, T., Teder, L., & Põlda, H. (2019). Mitteformaalõppe tähenduse konstrueerimine poliitikadokumentides. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 7(1), 2019, 50–75

- Karu, K., Põlda, H., & Reinsalu, R. (2021). Mitteformaalõppe praktikute keelekasutuses. *Emakeele Seltsi aastaraamat 66*, 238–260. <http://dx.doi.org/10.3176/esa66.10>
- Kendrali, E., Mägi, E., & Teppo, M. (2023). Lõplikud poliitikasoovitused. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-11/REFORMSC2021066%20-%20D8%20Report_finalEE_FINAL.pdf
- Kiilakoski, T. (2015). Youth work and non-formal learning in Europe's education landscape and the call for a shift in education. *Youth work and non-formal learning in Europe's education landscape*, 26.
- Kilk, I. (2024). Eesti Vabariigi haridusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (õppimiskohustuse kehtestamine) eelnõu esitamine kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks. *Haridus- ja Teadusministeerium*. <https://dok.hm.ee/et/document.html?id=8832f8c6-05ba-4606-ac0e-a0bf25ba8e61>
- Kotter, J. P., & Cohen D. S. The Heart of Change. (2012). *Real-life stories of how people change their organizations*. Harvard Business School Press.
- Kutsestandard. Õpetaja, tase 6*. (2019). <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/exportPdf/10747319/?nocache=u5f3dd772b>
- Lahendaja. Nutikate noorsootöö mudelite kogumik*. (2022). Haridus- ja Noorteamet, Haridus- ja Teadusministeerium. https://harno.ee/sites/default/files/documents/2022-10/Veebifail_Lahendaja_v2_web.pdf
- Lazowski, R. A., Hulleman, C. S. (2016). Motivation interventions in education: A meta-analytic review. *Review of Educational research*. 86(2), 602-640. <https://journals.sagepub.com/doi/10.3102/0034654315617832>
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., linno, m., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/intervjuu>
- Linno, M. (2020). Kodeerimine ja kategoriseerimine. M.-L. Tikerperi (Toim), *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/kodeerimine-ja-kategoriseerimine>
- Malcom, J., Hodkinson, P., & Colley, H. (2003). *Informality and Formality in Learning: a report for the Learning and Skills Research Centre*. Learning and Skills Research Centre.

- Margot, K. C., & Kettler, T. (2019). Teachers' perception of STEM integration and education: a systematic literature review. *International Journal of STEM education*, 6(1), 1-16. <https://doi.org/10.1186/s40594-018-0151-2>
- Masters, G. N. (2023). Building a world-class learning system: Insights from some top-performing school systems.
- Mayring, P. (2014). Qualitative content analysis: theoretical foundation, basic procedures and software solution. <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0168-ss0ar-395173>
- Mets, U., & Viia, A. (2018). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: haridus ja teadus. Uuringuaruanne. *Tallinn: SA Kutsekoda*. <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2018/11/OSKA-Hariduse-ja-teaduse-uuringuaruanne-2018.pdf>
- Murasov, M., Kendrali, E., Teppo, M., Mägi, E., & Melesk, K. (2022b). *Poliitikavalikute mõju eelhindamine*. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-07/REFORMSC2021066%20-%20D4%20Report_finalEE.pdf
- Murasov, M., Mägi, E., Kendrali, E., Roosmaa, E-L., Roosalu, T., Taru, M., Karu, K., Põlda, H., Purga, E., Savolainen, A., Viks-Binsol, P., Kappip, K., Wihlborg, M., Murphy, I., & Souto-Otero, M. (2022a). *Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis*. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/formaalse_ja_mitteformaalse_õppe_loimingu_projekti_d1_raport.pdf
- Murphy, I., Scott, D., Villalba-Garcia, E., Endrodi, G., & Souto-Otero, M. (2019). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: synthesis report.
- „Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega“ 2021-2023. (2023). Haridus- ja Teadusministeerium. <https://www.hm.ee/noorte-edu-toetuseks-voimekuse-arendamine-mitteformaalõppe-loimimiseks-formaalõppega-2021-2023>
- Noortevaldkonna arengukava 2021-2035. (2021). Haridus- ja Teadusministeerium.
- OECD. (2022). *Trends shaping education 2022*. OECD.
- Olev, A., Alumäe, T. (2022). Estonian speech recognition and transcription editing service. *Baltic Journal of Modern Computing* 10(3), 409-421. https://www.bjmc.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/bjmc/Contents/10_3_14_Olev.pdf

- Pearce, G., Thøgersen-Ntoumani, C., & Duda, J. L. (2014). The development of synchronous text-based instant messaging as an online interviewing tool. *International Journal of Social Research Methodology*, 17(6), 677-692.
<https://doi.org/10.1080/13645579.2013.827819>
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (2010). *Riigi Teataja I 2010*, 41, 240.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410>
- Põhikooli riiklik õppekava. (2010). *Riigi Teataja I 2010*, 6, 22.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/128122010017>
- Põlta, H., Karu, K., & Reinsalu, R. (2022). Metaphors we learn by: Practitioners' conceptions of the meaning of non-formal education in Estonian context. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 13(2), 143-158.
<https://rela.ep.liu.se/article/view/3682/3212>
- Reinsalu, A., Pirk, R., & Kekišev, A. (2020). Noorsootöö ja kooli koostööst ehk igasuguse õppe väärtustamisest. *Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2019/2020. õppeaastal* (lk 26–28). Tartu
- Rämmer, A., (2014). Valimi moodustamine. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/valimid>
- Schultz, A., Viks-Binsol, P., & Kõks, K-L. (2023). *Lõimimise piloteerimise tulemused ja Koosloome töögrupis koostatud juhised lõimiseks vajalike poliitikasoovituste elluviimiseks*. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-11/REFORMSC2021066%20-%20D7%20Report_finalEE.pdf
- Souto-Otero, M. (2021). Validation of non-formal and informal learning in formal education: Covert and overt. *European Journal of Education*, 56(3), 365-379.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ejed.12464>.
- Stewart, D. W., & Shamdasani, P. N. (2014). *Focus groups: Theory and practice* (vol. 20). Sage Publications.
- Strömpl, J. (2020). Üldmetodoloogilised küsimused. M-L. Tikerperi (toim). *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*.
<https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/%C3%BCldmetodoloogilisi-k%C3%BCsimusi>
- The Prosci ADKAR Model. A goal-oriented change management model to guide individual or organizational change. (2018). Prosci. <https://www.stepstoneconsulting.com/wp-content/uploads/2018/11/The-Prosci-ADKAR-Model-eBook.pdf>

- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P., & Leijen, Ä. (2019). Õpetajad ja koolijuhid elukestvate õppijatena. OECD rahvusvaheline õpetamise ja õppimise uuring Eestis, Talis 2018 tulemused, 1. osa. Tallinn. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/talis_eesti_raporti_i_osa_0.pdf
- Tartu Ülikooli Eetikakeskus (2017). *Hea teadustava*. https://www.eetika.ee/sites/default/files/www_ut/hea_teadustava_trukis.pdf
- Teppo, M., Semilarski, H., Soobard, R., & Rannikmäe, Miia. (2017). 9. klassi õpilaste huvi eri kontekstis esitatud loodusteaduslike teemade õppimise vastu ja motivatsioon õppida loodusteadusi. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 5(1), 2017, 130–170
- Tulevikuharidus 2035. (2019). *Ekspertrühma tulevikuvisionid ja ettepanekud Eesti haridus-, teadus-,noorte- ja keelevaldkonna arendamiseks aastatel 2021-2035*. Tark ja Tegus Eesti 2035. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/tark_ja_tegus_kogumik_a4_veebi.pdf
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2020). *Embracing a culture of lifelong learning: Contribution to the futures of education initiative*. UNESCO Institute for Lifelong Learning, Hamburg, Germany. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374112>
- Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine. (2023). Haridus- ja Teadusministeerium. <https://www.hm.ee/et/tegevused/taiskasvanuharidus/varasemate-opingute-ja-tookogemuse-arvestamine>
- Vihalemm, T. (2014). Fookusgrupi intervjuu. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim). *Sotsiaalse analüüsi meetodi ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/fookusgrupi-intervjuu>
- Villalba-García, E. (2021). Validation of non-formal and informal learning: The hero with a thousand faces? *European Journal of Education*, 56(3), 351-364.
- Wihlborg, M., Price, A., Murphy, I., Souto-Otero, M. (2022a). *Analytical report on relevant examples of policy and practice from other countries. Supporting young people to succeed – building capacities to better integrate non-formal and formal learning*. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-07/REFORMSC2021066%20-%20D2%20Report_finalEN.pdf
- Wihlborg, M., Nowakowski, S., Price, A., Souto-Otero, M., Roosmaa, E-L., & Roosalu, T. (2022b). *Aruanne: veebipõhine kogemuste vahetus teiste riikide ekspertidega ja õppekäik Soome*. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-07/REFORMSC2021066%20-%20D3%20Report_finalEE.pdf

Lisad

Lisa 1. Intervjuu kava

Töö eesmärk

Magistritöö eesmärk on välja selgitada õpetajate ja huviringi juhendajate arvamused ja soovitusel formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas ühe Eesti põhikooli näitel.

Magistritöös püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas?
2. Millised on õpetajate ja huviringide juhendajate soovitusel formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas?

Kuupäev:

Intervjuu kestus:

TAUSTAKÜSIMUSED pingevaba õhustiku loomiseks

1. Kuidas on koolivaheaeg/jõulud möödunud?
2. Kas võin intervjuud salvestada hilisemaks analüüsiks? Luban, et tagan intervjuueeritavate konfidentsiaalsuse ning analüüsiga tegelen ainult mina ehk intervjuueerija.
3. Kas enne intervjuu alustamist on tekkinud veel küsimusi?

Sissejuhatavad küsimused

1. Palun Teil kolme minuti jooksul paberi peale kujutatud kohvrise pakkida/kirjutada esemed (võivad olla ka abstraktsed), mis seostuvad Teile formaal- ja mitteformaalõppe lõiminguga.
2. Intervjuueeritavate vanus
3. Tööstaaž õpetajana
4. Kui kaua olete töötanud uuritavas koolis?

UURIMISKÜSIMUS 1. Millised on õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas?

5. Mida tähendavad Teie jaoks formaal- ja mitteformaalõppe? Mille poolest sarnanevad/erinevad?
6. Millised on teie pähe tulevad mõtted, kui räägitakse "lõimingust" formaal- ja mitteformaalõppe vahel?
7. Kuidas teie arvates suhtutakse uuritavas koolis mitteformaal- ja formaalõppe vahelisse lõimingusse?
8. Kuivõrd oluline on Teie jaoks mitteformaal- ja formaalõpet omavahel siduda? Palun põhjendada.
9. Mida annab mitteformaal- ja formaalõppe lõimimine õpetajale? Mida õpilasele?

10. Kui suurel määral peaks teie arvates mitteformaal- ja formaalõpe lõimingu rakendamise? Põhjendage
11. Kuidas Teie oma tunnis mitteformaal- ja formaalõpet lõimite? Kirjeldage, milliseid tegevusi lõimimiseks teete?
12. Milliste uuritava kooli ainetundide õpetajatega/huviringide juhendajatega olete teinud koostööd mitteformaal- ja formaalõppe lõimimiseks? Kuidas see väljendus?
13. Kas ja milliste organisatsioonidega väljaspool kooli olete teinud koostööd mitteformaal- ja formaalõppe lõimimiseks? Põhjendage

UURIMISKÜSIMUS 2. Millised on õpetajate ja huviringide juhendajate soovitusel mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu rakendamise osas?

14. Millega peab õpetaja arvestama mitteformaal- ja formaalõppe lõimimisel? Näiteks tunni ettevalmistamisel, läbiviimisel, järeltöös?
15. Millised olid teie ootused seoses kogetud mitteformaal- ja formaalõppe lõimimisega? Mil määral need ootused realiseerusid/ei realiseerunud?
16. Kuidas tajute kooli juhtkonna, omavalitsuse ja riigi poolset huvi/huvi puudust mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu soodustamise osas?
17. Mida saaks kooli juhtkond, omavalitsus ja riik veel teha? Põhjendage
18. Milliseid võimalusi pakub Teie arvates mitteformaal- ja formaalõppe vaheline lõiming? Tooge näiteid
19. Millised kitsaskohad võivad ilmnedada mitteformaal- ja formaalõppe lõimimisel? Tooge näiteid
20. Kas ja kuidas on võimalik mitteformaalses õppes omandatud arvestada (tunnustada) formaalõppes? Põhjendage

LISAKÜSIMUS

21. Mida soovite veel lisada, millest vestluse käigus ei kõnelenud?

VÄLJAJUHATUS

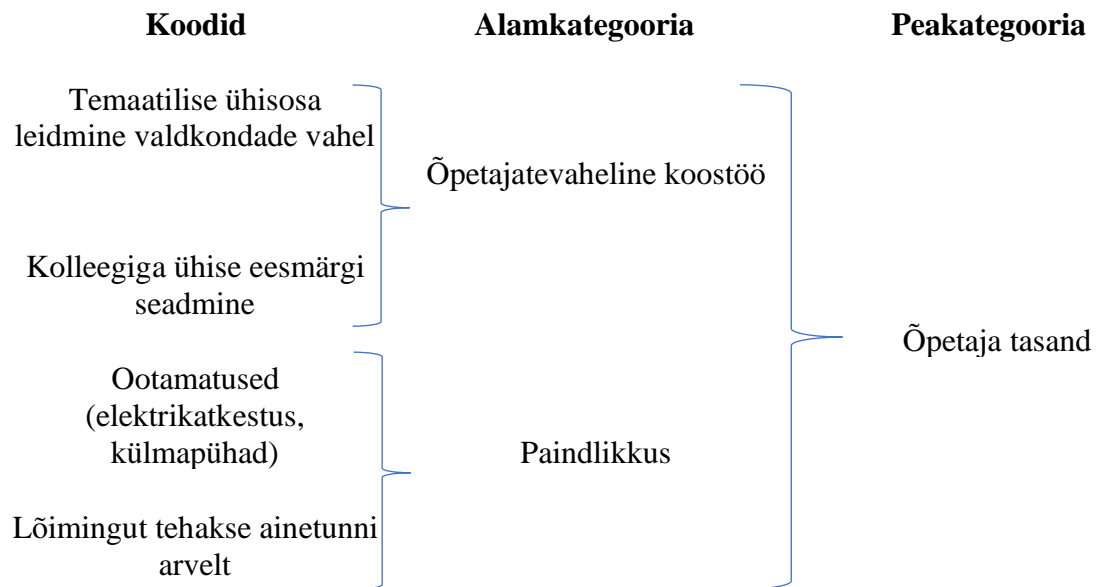
Tänusõnad intervjuul osalemise eest.

Edasi hakkavad saadud väärtuslikku infot analüüsima ning vajadusel küsivad intervjuueeritavatele täpsustusi.

Soovi korral võin saata magistratöö elektroonilise versiooni intervjuueeritavatele e-posti teel tutvumiseks.

Lisa 2. Peakategooria moodustamine koodidest

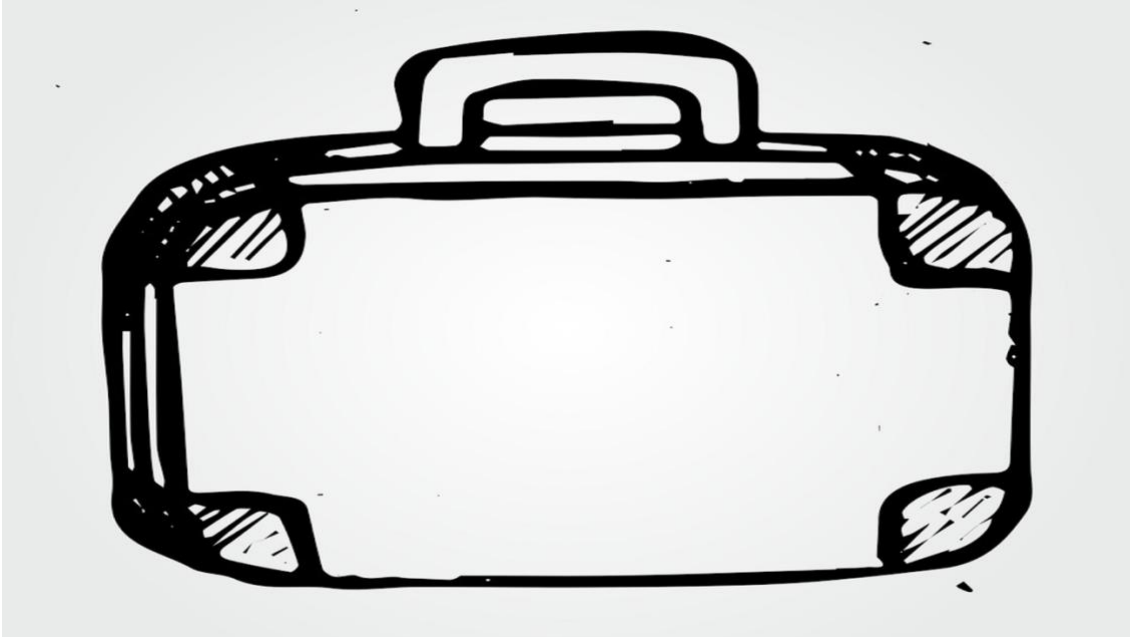
Tabel 1. Peakategooria moodustamine koodidest esimese uurimisküsimuse Millised on õpetajate ja huviringide juhendajate arvamused formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu rakendamise osas? lõikes

Lisa 3. Loovülesanne intervjuu alguses uuritavate stimuleerimiseks

Minu formaal- ja mitteformaalõppe lõimingu kohver

- Mul on kohver ning pakin sellesse mõned esemed (võivad olla ka abstraktsed), mis seostuvad mulle formaal- ja mitteformaalõppe lõiminguga.
- Kirjutan juurde selgitused, miks just need esemed peavad kohvrisk olema.

Lisa 4. Informeeritud nõusolek

INFORMEERITUD NÕUSOLEK MAGISTRITÖÖ FOKUSGRUPI INTERVJUUS OSALEMISEKS JA ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISEKS

Magistritöö eesmärk on välja selgitada ühe Eesti põhikooli õpetajate arvamused ja soovitused mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu osas. Selle raames viiakse läbi kolm fookusgrupiintervjuud.

Kasutan Teie isikuandmeid sisaldavat infot ainult magistritöö uurimismaterjalina ega edasta seda kolmandatele isikutele. Analüüsitud andmeid ei seostata Teie isikuga. Kogutud andmeid hoitakse uurija isiklikus arvutis eraldi kaustas, kuhu on ligipääs vaid uuringu läbiviijal.

Isikuandmete vastutav töötleja on käesoleva magistritöö autor TÜ haridusinnovatsiooni õppekava magistrant Eneli Rimpel (eneli.rimpel@gmail.com).

Teil on õigus:

- 1) tutvuda Teid puudutavate isikuandmetega;
- 2) paluda nende parandamist või täiendamist, kustutamist või isikuandmete töötlemise piiramist, nõuda andmete ülekandmist või võtta oma nõusolek tagasi.

Mina,,

- olen nõus osalema käesolevas uuringus,
- olen teadlik, et käesoleva nõusolekuga luban koguda ja analüüsida minu poolt antud ja minuga seotud andmeid;
- olen nõus ülaltoodud tingimustel isikuandmete töötlemisega.

Kuupäev:

Allkiri:

Lihthitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eneli Rimpel,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihthitsentsi) minu loodud teose

ÕPETAJATE JA HUVIRINGIDE JUHENDAJATE ARVAMUSED JA SOOVITUSED
FORMAAL- JA MITTEFORMAALÕPPE LÕIMINGU RAKENDAMISE OSAS ÜHE
EESTI PÕHIKOOLI NÄITEL,

mille juhendaja on Rain Mikser,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihthitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Eneli Rimpel

15.05.2024